

Kiss Viktor

**Az ideológia problémája Marx
gondolatvilágában***

***A disszertáció internetes nyilvánosságra hozatalát –
könyv formátumban történő megjelenése miatt – 2013.
júniusáig késleltetem.**

Politikatudományi Intézet

**Témavezető:
Ágh Attila DsC**

A bíráló bizottság névsora:

© Kiss Viktor, 2011

**Budapesti Corvinus Egyetem
Politikatudományi Doktori Iskola**

**Az ideológia problémája Marx
gondolatvilágában**

Ph.D. értekezés

Kiss Viktor

Budapest, 2011.

TARTALOMJEGYZÉK

ELŐSZÓ – MARX A MARXIZMUSOK UTÁN	7
ELSŐ FEJEZET: EGY RÉGI TÉMA – ÚJ IDŐK SZÁMÁRA	16
1. Az előzmények: a klasszikus marxizmus ideológiaértelmezéseinek elbizonytalanodása	17
2. A marxi ideológiaelmélet recepciója a három nagy újraértelmezési hullám tükrében	28
2.1. A neomarxizmus és a hamis tudat koncepciója	28
2.2. A posztmarxista fordulat és az alap–felépítmény-modell	40
2.3. A posztmodern kihívás: a reprezentációs és a deskriptív nézőpont megkérdőjelezése	47
3. Az ideológia problémája Marx gondolatvilágában	61
MÁSODIK FEJEZET: AZ IDEOLÓGIAELMÉLETEK MARX KORAI ÍRÁSAIBAN	71
1. A retrospektív értelmezéseken túl: a fiatal Marxtól a korai Marxig	71
2. Mozgalom – filozófiai álarcban	79
3. Ideológiaelméletek Marx korai műveiben	87
3.1. A szociális forradalom szirénje: a tudatszerkezetek elmélete	87
3.2. Hogyan legyünk radikálisak, ha nem lehet? – az ideológiakritika	96
3.3. A kommunizmus érettségi vizsgát tesz: a materialista tudatelmélet	105
3.4. Az alternativitás pszichológiája: az elidegenedés és a tudatmódok	114
HARMADIK FEJEZET: A NÉMET IDEOLÓGIA – ÉRTELMISÉG, ELMÉLET, FORRADALOM	125
1. Marx esete a történelmi materializmussal	125
2. Akcióban a gondolat – egy értelmiségi helykeresése	131
3. Az ideológia politikájától a politikai ideológiáig	140
A) A felvilágosodás – az ideológia illúziója	141
B) A hegémóniaelmélet – az ideológia funkciói	145
4. A teoretikus szerepfelfogás	150
A) Kapitalista iparból ipari kapitalizmus	159
B) Antitársadalom, ellentársadalom, prototársadalom	168
NEGYEDIK FEJEZET: HOVÁ LETTEK A PROLETÁROK?...	172
1. A marxi radikális elképzelések és a pozitivitás tézise	172
A) Az alterpolitika reményei: új tudás az idealizmuson túl	175
B) Az antipolitika lehetősége: radikális cselekvés a „politikai tudaton” túl	179
2. Hova lettek a proletárok? – egy számkivetett a British Museumban	183
2.1.1. Demokrácia és kapitalizmus: a politika színháza	188

2.1.2. Társadalmi többség helyett politikai többség: a reprezentációelmélet	192
2.2. Az „áruember” kiforgatott valósága	198
2.2.1. <i>Az elveszett forradalom: az ideológia és a „polgári társadalom új korszaka”</i>	198
2.2.2. <i>Kispolgárok, lumpenproletárok, áruemberek</i>	200
2.2.3. <i>Autonómia, szubjektivitás, egyén: A Grundrissétől A tőkéig</i>	202
2.2.4. <i>Absztrakció, redukció, inverzió – a társadalmi integráció tudati mechanizmusai A tőke társadalmában</i>	207
<i>EPILÓGUS: A POSZTMODERN MARX ÉS AZ IDEOLÓGIAELMÉLET ÚJJÁSZÜLETÉSE</i>	214